

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента доктора наук з державного управління, професора **Алейнікової Олени Володимирівни** на дисертаційну роботу **Могиль Олени Олександрівни** на тему: **«Механізми публічного управління у сфері соціально-економічного розвитку регіонів в Україні в умовах безпекових викликів»**, представлену до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Актуальність теми дисертаційної роботи. На сьогодні питання соціально-економічного розвитку регіонів вбачається надзвичайно актуальним та складним. Саме розвиток територій є основним рушієм щодо гарантування економічного піднесення і підвищення якості життя місцевих жителів. Соціально-економічний розвиток територій та громад визначається процесом, що охоплює питання економічної активності, охорони здоров'я і забезпечення соціальних потреб, розвитку інфраструктури, освіти та ін. Зважаючи на особливості й потенціал розвитку, необхідно провести діагностику сучасного стану кожного регіону й в подальшому розробити напрями для їхнього стратегічного розвитку, відповідно потребам та можливостям. Це сприятиме сталому розвитку регіонів.

У представленій дисертації на основі нормативно-правових документів з питань аналізу проблем соціально-економічного розвитку регіонів, наукові праці дослідників, у яких визначено підходи до розбудови механізмів соціально-економічного розвитку регіонів та територіальних громад, в тому числі, прифронтових, напрями й ризики місцевого економічного розвитку в умовах війни, проаналізовано інструменти регіонального відновлення та розвитку в сучасній Україні.

Умови воєнного стану зумовили присутність нових учасників процесу регіонального соціально-економічного розвитку – внутрішньо переміщених осіб та релокованого бізнесу, формування нових типів взаємодії, ефективної

підприємницької інфраструктури, враховуючи безпекову складову. Релокація бізнесу й внутрішньо переміщені особи суттєво змінили соціально-економічний розвиток низки регіонів, що обґрунтовано новими можливостями нарощування їх потенціалу на основі активізації ділової активності в нових умовах, створення нових робочих місць, можливостей підтримати належний рівень споживчого попиту населення. Виокремлено низку проблем регіонального розвитку в умовах режиму воєнного стану та визначено пріоритетні заходи в цьому напрямі, які мають універсальний характер.

Актуальними на сьогодні залишаються проблемні аспекти недостатньої автономності органів місцевого самоврядування щодо розпорядження коштами, отриманих від держави. Для визначення шляхів вирішення цієї проблеми потребують дослідження питання удосконалення фінансових механізмів, що сприятимуть повній фінансовій самостійності органів місцевого самоврядування. Забезпечення інтегрованого розвитку регіонів з метою оптимізації задоволення соціально-економічних потреб населення є пріоритетною метою діяльності регіональних органів управління, що спрямована на підвищення життєвого рівня громадян через стале економічне зростання, ефективне управління ресурсами та підтримку ініціатив усіх зацікавлених сторін.

З огляду на це, дисертаційна робота Могиль Олени Олександрівни є актуальною. Узагальнення та висновки, які містяться у дисертації, можуть бути безпосередньо використані для формування дієвої політики післявоєнного відновлення, а також забезпечення належного рівня безпеки для громадян. Актуальність обраної тематики чітко корелює з нагальними завданнями, що стоять перед державою та суспільством у сучасній Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

До важливих наукових напрацювань, які відображають внесок автора у дисертаційне дослідження, варто віднести такі:

— запропоновано комплексний адаптивний механізм публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів, що охоплює

багатокомпонентні адаптивні управлінські інструменти та безпекові рішення, спрямовані на інноваційний розвиток та підвищення життєдіяльності регіонів;

– розроблено модель стратегічної інтеграції управління безпековими викликами, яка ґрунтується на синтезі стратегічного планування та стратегічного управління, розглядаючи їх як нерозривно доповнюючі компоненти та взаємодіючі етапи єдиного циклу (стратегічний аналіз та діагностика, безпековий аудит; формування адаптивних стратегічних цілей та пріоритетів; розроблення комплексних стратегій та планів дій; впровадження та міжвідомчої координації; моніторинг, оцінка та адаптивне коригування). Інтегрована модель акцентує на циклічній, безперервній спрямованості процесів, та дозволяє механізму публічного управління постійно адаптуватися до викликів з огляду на власний та зарубіжний досвід, забезпечуючи стійкість соціально-економічного розвитку регіонів навіть в умовах безпекових викликів;

– удосконалено напрями підвищення ефективності та стійкості українських регіонів, шляхом концентрації стратегічного передбачення та територіальному форсайті; забезпеченні доступу до основних державних послуг та інфраструктури; підвищення продуктивності та конкурентоспроможності регіонів; оптимізації якості системи багаторівневого управління та зміцнення регіонального потенціалу; адаптації навичок та можливостей працевлаштування на регіональних ринках праці;

– удосконалено механізм стратегічного планування шляхом розробки та впровадження сучасної Інформаційно-аналітичної платформи стратегічного планування регіональної безпеки, що має концентруватися на майбутньому стратегічному плануванні, надаючи інструменти розробки та моніторингу реалізації безпекових стратегій на рівні регіонів. Ключові складові функціоналу інструменту передбачають безперервний збір та оцінку даних щодо потенційних загроз; механізми підтримки та раціоналізації стратегічного планування; системний аналіз та розробку прогнозів; сприяння дієвій комунікації та координації;

- узагальнено науково-практичні підходи щодо розроблення та запровадження дієвих стратегій раннього відновлення, довготермінових рішень

щодо внутрішнього переміщення, необхідність адаптації соціальної сфери, ринку праці, освіти щодо підтримки як біженців, так і внутрішньо переміщених осіб.

Отримані результати мають як теоретичну, так і прикладну цінність, а також можуть бути використані як методологічна база для підготовки практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансово-економічного механізму публічного управління в умовах повоєнного відновлення України.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їхнього викладу в опублікованих працях

Достовірність результатів забезпечена ретельним аналізом джерел, апробацією висновків на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також їхньою публікацією у фахових виданнях, включаючи статтю в наукометричній базі Scopus.

Наукова новизна дисертації полягає у розробленні науково обґрунтованих напрямів розвитку механізмів публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів в контексті сучасних безпекових викликів, зокрема:

набули подальшого розвитку:

– понятійний апарат у галузі публічного управління та адміністрування шляхом уточненню понять, зокрема сформульовано авторське визначення поняття *«соціально-економічний розвиток регіонів»*; *«публічне управління соціально-економічним розвитком регіонів»* як цілеспрямовану, скоординовану діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що охоплює розробку й реалізацію стратегій, програм, використання інструментів регулювання, фінансового забезпечення, інформаційної підтримки, контролю із метою стимулювання позитивних якісних та кількісних змін у соціальній та економічній сферах регіону, підвищення рівня життя населення та забезпечення сталого розвитку територій в інтересах суспільства; *«соціально-економічний потенціал регіону»* як складну, динамічну, інтегровану категорію, яка відображає сукупність наявних та потенційних ресурсів, можливостей та умов

території, ефективне використання яких може забезпечити стаке економічного зростання, підвищення рівня життя населення, зміцнення соціальної стабільності та підвищення конкурентоздатності в межах певної території розвитку; *«механізм публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів»* як інтегровану систему інструментів, засобів, стимулів та методів, які застосовуються суб'єктами публічного управління для досягнення стратегічно важливих цілей розвитку, задоволення суспільних потреб і безпеки регіонів;

– теоретичні підходи до структурування соціально-економічного потенціалу шляхом застосування трирівневої класифікації: перший рівень – функціональний (природно-ресурсний потенціал, демографічний потенціал, трудовий потенціал, виробничий потенціал, соціально-інфраструктурний потенціал, бюджетний потенціал, інвестиційний потенціал, науково-інноваційний потенціал); другий рівень – за сферами впливу (людський капітал, матеріальний капітал, інституційний капітал); третій рівень – за ступенем керованості та впливу (внутрішні керовані фактори, зовнішні частково керовані фактори, зовнішні некеровані фактори);

– пропозиції щодо адаптації програмних документів регіонального розвитку до цілей відповідного регіону; розв'язання проблем регіональних диспропорцій; застосування системного підходу щодо відновлення влади на місцях (відкритість, підзвітність, залучення громадян); адаптивного оновлення моделі врядування, що реагує на демографічні зміни, зростаючі потреби населення та безпекові загрози; посилення взаємодії між цивільними та військовими відомствами; удосконалення антикризового реагування; реалізації системних реформ, що охоплюють боротьбу з корупцією; посилення прозорості в діяльності органів влади та розвиток професійного потенціалу публічного управління.

Практичне значення одержаних результатів. Цінність положень дисертації полягає в тому, що вони є внеском у поглиблене вивчення проблем не тільки публічного управління соціально-економічним розвитком регіонів, а й питань, пов'язаних з подальшим розвитком Української держави загалом в контексті сучасних безпекових загроз.

Окремі положення дисертаційної роботи використано в практичній діяльності: народного депутата України Анни Скороход (довідка №299д9/9-2025/155525 від 05 липня 2025 р.); Ружинської селищної ради Бердичівського району Житомирської області (довідка №02-32/02/665 від 27 червня 2025 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових працях, зокрема в: 5 статтях в наукових фахових виданнях України та інших держав з наряду, з якого підготовлено дисертацію (у тому числі: 1 – у виданнях іноземних держав, 4 – у друкованих фахових виданнях України з державного управління); 6 тезах за матеріалами науково-практичних конференцій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Наголошуючи на змістовності та науковому значенні проведеного дослідження, аргументованості висновків і основних рекомендацій, доцільно, водночас, звернути увагу на окремі дискусійні положення:

1. На с. 115 дисертації авторка наголошує “Разом з цим, у соціально-економічній площині держави важливе місце посідає децентралізація влади й реформа місцевого самоврядування”. Далі авторка досить стисло в межах кількох абзаців у досить загальній формі аналізує результати реформи децентралізації. Вважаю, що методологічне значення результатів дослідження посилюється б за умови більш комплексного аналізу результатів реформи децентралізації з включенням інструментарію компаративного методу у дослідження кейсів конкретних регіонів, на основі низки емпіричних даних.

2. На мою думку, авторський дослідницький задум міг бути посилений більш комплексним використанням темпорального методу - через аналіз особливостей регіонального розвитку в незалежній Україні з наступним виокремленням та класифікацією певних етапів.

3. Здобувачка у своєму методологічному інструментарію досить рідко апелює до можливостей стратегічного аналізу та використання різних сценаріїв майбутнього у ході вивчення перспективних тенденцій розвитку регіонів. Більша дослідницька увага до стратегічного планування, на мою думку,

посприяла б комплексному аналізу напрямів модернізації механізмів соціально-економічного розвитку регіонів.

Озвучені дискусійні положення характеризують авторський підхід й не знижують загальної позитивної цінності представленої дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація є завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Аналіз змісту, публікацій та додатків свідчить про достовірність отриманих висновків. Висновки та рекомендації обгрунтовані, підкріплені теоретичними положеннями та практичними пропозиціями. Достовірність гарантується апробацією результатів і широким охопленням джерел.

Загальний висновок. Враховуючи значимість розв'язаних завдань і отриманих наукових результатів у ході дослідження, можна з упевненістю заявити, що дисертація Могиль Олени Олександрівни представляє собою наукове дослідження, проведене на високому професійному рівні.

Рецензована дисертаційна робота Могиль Олени Олександрівни на тему: «Механізми публічного управління у сфері соціально-економічного розвитку регіонів в Україні в умовах безпекових викликів», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. №261 (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 283 від 03. 04. 2019 р. та № 502 від 109. 05. 2023 р.), Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31. 05. 2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та

скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 341 від 21. 02. 2022 р. та № 502 від 19. 05. 2023 р.), а її авторка Могиль Олена Олександрівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

професор кафедри публічного адміністрування
Навчально-наукового інституту управління,
економіки та бізнесу

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія

управління персоналом»,

д. н. з держ. управління, професор



Олена АЛЕЙНІКОВА